

Det är makten vi vill ha

Hur vi förändrar i kommuner och landsting

**Vänsterpartiet
2014**

Det är makten vi vill ha

All politik handlar om makt. Det handlar om att få och skaffa sig makt. Utan makt är det inte möjligt att göra någonting inom politiken. Vänsterpartiets mål är att ta sig till en maktställning. För med makten kommer möjligheten att förändra den värld vi lever i.

Makt är i sig någonting positivt. Makt kan också missbrukas och användas fel. Det har ofta hänt genom historien. Det är bland annat hur detta missbruk av makt som vilat på en elits intressen som skapat grunden för den arbetarrörelse som Vänsterpartiet är en del av. Därför har hela vår rörelse präglats av en korrekt och grundläggande kritik av makt. Detta historiska arv har dock också satt upp mentala spärrar och hinder för oss som parti att se maktens möjligheter.

Nu har strävan efter att få makt på olika nivåer varit en av Vänsterpartiets prioriterade frågor under flera år. Krav på regeringsmedverkan och ett medvetet arbete för att stärka arbetet i kommuner- och landsting är en del av detta arbete. Det är positivt. Det har lett till att vi förändrar verkligheten för de människor som bor i vårt land.

I Norrköping tar vi tillbaka äldreomsorg i kommunal regi och höjer kvaliteten, i Malmö höjer vi lönerna för lågavlönade kvinnor och i Västra Götaland ser vi till att alla barn får rätt till glasögon. Fagersta är landets minst privatiserade kommun. Inget av detta hade varit möjligt utan att vi haft makt.

Att ha makt i kommuner och landsting är också strategiskt viktigt. Från den lokala och regionala nivån kan vi utveckla och bygga vårt eget alternativ till samhälle. De svenska kommunerna har de sista hundra åren varit avgörande för hur välfärden formas. Under lång tid har utvecklingen i kommuner och landsting dominerats av borgerliga tankar. Vi kan bryta den trenden och bygga vår framtid där vi bygger en välfärd baserad på trygghet och omtanke, jämställdhet och jämlikhet.

Makt är därför någonting som vi alltid ska sträva efter. Det är själva ”meningen med föreningen”. Makten på de samhällsområden som ligger innanför demokratins räckvidd grundas på medborgarnas förtroende i allmänna val. Men förmågan att utöva makt påverkas starkt av hur vi förmår förstå och använda oss av både de formella och de informella strukturerna. Vi får mer makt och inflytande över politiken och samhällsutvecklingen om vi utvecklar vårt arbete. Denna korta skrift är ett försök att skapa en diskussion och peka på vad varje partiförening och fullmäktigegrupp borde diskutera inför det kommande valet.

Vi har unika möjligheter att göra Sverige till ett mer jämställt och jämlikt land. Vi hoppas att detta kan vara en hjälp på vägen.

Emil Broberg

Gruppledare Vänsterpartiets SKL-grupp

Planera för att få makt

Makt är inte någonting som serveras på silverfat. För att få makt krävs det planering och förberedelser. Man måste veta vad man önskar sig för att få det som man vill ha. Därför är planering inför ett maktövertagande helt avgörande. Det ställer stora krav på en politisk organisation för att planera att ta makten. Det behövs praktiska, men också mentala, förberedelser.

Ett sätt var arbetet inför valet 2010. Då fanns det på central nivå i Vänsterpartiet en stor organisation som arbetade med det som skulle hända om vi vann valet och skulle bilda en rödgrön regering. Tillsammans med de andra partierna fanns det arbetsgrupper som planerade på detaljnivå hur många saker skulle gå till. Det fanns omfattande politiska överenskommelser som skulle förverkligas och genomföras. Det fanns en plan för hur det hela skulle gå till.

I kommuner och landsting finns olika erfarenhet av att planera för ett maktinnehav. Men oavsett om det handlar om en plan för att fortsätta maktutövning i en koalition eller att erövra nya maktpositioner så är det lika viktigt att planera för sådana scenarios.

När ni planerar ert maktövertagande så måste ni själva fundera över vilka struktur som finns idag och hur kommunen eller landstinget styrs. Självklart fattas inte de avgörande besluten enbart, eller kanske inte ens framför allt, på de formella nämnd- och styrelsemötena. Många beslut fattas i praktiken efter överläggningar mellan partierna och är resultatet av olika diskussioner eller förhandlingar. Dessa strukturer är inte sällan informella och svåra att få insyn i. Fundera därför över vilka strukturer som ni vill ha och vilka som ska få tillgång till dessa.

Att veta vad man önskar sig för att få det man vill ha

För den som vill ha makt efter nästa val startar arbetet redan nu. Den första frågan som måste behandlas är vilket politik vi ska driva. Det behöver finnas en klar idé om konkreta frågor som ska vara Vänsterpartiets frågor den kommande mandatperioden. Ni behöver fundera över vad det som övergripande och mål om vad ni vill åstadkomma med ert politiska arbete i de parlamentariska församlingarna, både på kort och på lång sikt. Ni behöver också fundera över frågor som måste vara konkreta, realistiska och möjliga att genomföra. Politiken får gärna vara mätbar och enkel att följa upp.

Detta är normalt ett internt arbete. Det kan handla om att göra listor på viktiga och konkreta frågor som gör skillnad. Det måste inte alltid vara

de stora reformerna utan en blandning av smått och stort. Men det är först när ni konkretiserar politiken som det är möjligt att se vad som är möjligt. Ju konkretare era förslag är desto troligare är det att de går att genomföra.

Utifrån detta arbete kan man formulera ett program med de lokala frågor som man går till val på. Välj då ut de som ni själva tycker är viktigast och som ni tror att ni kan få stöd för hos befolkningen. Politiken blir inte mindre radikal för att den är konkret och möjlig att genomföra. Tvärtom. Det visar på att vi har en politik som faktiskt leder till förändring och som är möjlig.

Om vi ska sluta vara ett reaktionsparti måste vi tänka på att formulera positiva förslag; dvs. förslag om vad vi vill åstadkomma. Inte vad vi vill stoppa, hejda och begränsa.

Förstå motståndaren

Att vinna val och få makt handlar inte alltid om oss själva. Det handlar också om att förstå våra politiska motståndare och deras styrkor och svagheter. Är vi i opposition är det viktigt att fundera ut vilka sprickor och svagheter finns det i det nuvarande styret. Vad har de misslyckats med och vad i deras politik har varit impopulärt.

Många valsegrar i historien har just handlat om att förstå motståndarens brister och svagheter och kunna utnyttja detta till sin fördel. Få vill erkänna detta öppet och pratar gärna om att det är den egna politikens förträfflighet som är det avgörande. Så är det ofta inte.

Om vi själva befinner oss i en position där vi styr måste vi också analysera vårt eget arbete och se våra svagheter och fundera över hur vi kan bemöta kritik och angrepp. Det är vanligt att vi har varit med och fattat beslut som kan kännas obekväma och som skapat missnöje hos delar av befolkningen. Detta kommer alltid att användas mot oss av våra motståndare och då måste vi vara beredda på det.

Även oppositionspartier som är kritiska mot oss har svagheter och de måste vi analysera lika väl som när våra motståndare sitter vid makten.

Planering och utbildning innan valet

Utbilda er. Kunskap är makt. Se till att alla som kan komma att få förtroendeuppdrag redan innan valet för möjlighet till utbildning och kunskap i hur det politiska arbetet går till i kommunen eller landstinget. Efter valet kan det vara för sent.

Den politiska situationen ser mycket olika ut i landets kommuner. Ganska ofta regerar vi, i bland är vi opposition mot en borgerlig majoritet och då och då är vi i opposition mot socialdemokraterna. Med detta sagt är det också viktigt att fundera över vilka tilltänkta samarbetspartners som ni kan ha för att få makt (om ni inte räknar med egen majoritet förstås). Har ni redan ett etablerat samarbete, såväl i majoritet som i opposition, är det viktigt att ha en diskussion med tilltänkta partners om hur ni förhåller er till varandra under valet och direkt efter detsamma.

Ibland kan det vara klokt med överenskommelser innan valet. De kan vara offentliga eller interna mellan partierna. Fördelen är att ni får tydligare spelregler och vet vad som kan förväntas hända om ni får möjligheten att regera. Ibland är det bättre att ta de diskussionerna efter valet. Den frågan måste avgöras lokalt efter de lokala förutsättningarna.

Det viktiga är att ni har en egen bild av vad som ska hända och hur det ska hända när ni vinner valet. Om ni inte har en egen plan för detta arbete så kommer ni arbeta efter någon annans plan.

Prioritera

När ni vunnit valet och ska ta makten och regera behöver ni prioritera ert arbete. Så länge ni inte har egen majoritet så kommer andra partier vilja vara med och bestämma. Ofta fungerar det så att partierna får olika ansvarsområden i kommunen eller landstinget. Det innebär i realiteten att ni kan få mer inflytande över något eller några specifika områden och mindre makt över andra, även om ni också har ett helhetsansvar för hela politiken. Därför är det helt avgörande att ni har en idé om vad som är det som är prioriterat för Vänsterpartiet.

En viktig lärdom är att det kanske inte alltid är det bästa att prioritera områden som vi kanske uppfattar som viktiga. Jämställdhetsfrågor påverkas sällan av ett jämställdhetsutskott utan om man vill prioritera dessa frågor så kan vi kanske göra mer i nämnden som ansvarar för samhällsplanering eller äldreomsorg.

Den kanske viktigaste lärdomen är principen *follow the money*. Det är generellt så att där pengarna finns, där finns också makten och

möjligheten att genomföra reformer och förändringar. Ju mer pengar ni har att ansvara för desto mer makt och inflytande.

Det kommunala självstyret är en viktig del av möjligheten att göra skillnad på lokal och regional nivå. Därför är det inte alltid politiskt effektivt att prioritera nämnder och uppdrag som är noga reglerade genom lagstiftning. Vill ni prioritera arbetet med sociala frågor är kanske inte socialnämnden den bästa arenan för det då det oftast är en nämnd med starka begränsningar att föra politik ovanför individnivå.

Förhandlingar och härskartekniker

Att förhandla med andra partier är inte alltid enkelt. Efter ett val ska både politik och positioner förhandlas fram. Detta är ett känsligt läge där mycket kan stå på spel. Några grundläggande utgångspunkter är: förbered er, ge tydliga förhandlingsmandat och lite på era företrädare, bestäm er för vad ni vill ha och akta er för härskarteknikerna.

Att komma oförberedd till en förhandling är en förlorad förhandling. Den som inte vet vad den vill ha får heller ingenting. Därför är det viktigt att partiföreningen eller fullmäktigegruppen har diskuterat fram en klar idé vad man ska uppnå i förhandlingarna. Utifrån detta måste det finnas ett mandat att förhandla fram ett resultat.

I förhandlingar är det inte ovanligt att olika former av härskartekniker förekommer. Diskutera igenom detta innan ni förhandlar och markera alltid mot sådant som inte känns bra. Förhandlingar är ofta starten till ett långsiktigt samarbete och då är det avgörande att inte acceptera någon form av härskartekniker initialt.

Det som ni kommer överens om i förhandlingar behöver ni skriva ner på papper. Ett handslag är sällan värt någonting om det bränner till och blir jobbigt i ett samarbete. Överenskommelsen kan vara offentlig eller intern. Det finns fördelar med båda.

En viktig lärdom är att en överenskommelse snabbt blir gammal. Ju längre fram i tiden en reform ligger desto mindre är möjligheten att den blir genomförd. Det händer alltid saker som gör att de partier vi eventuellt samarbetar med ser att det finns andra frågor som är viktigare än våra och därför vill förhandla bort dessa med tiden.

Kön är makt

Glöm aldrig bort att vi lever i ett samhälle som styrs och domineras av män. Vi är ett feministiskt parti som hela tiden måste arbeta för att utmana den rådande könsmaktsordningen. Där makten finns där finns också starka traditionella manliga strukturer. Dessa måste vi vara mycket medvetna om och arbeta för att bryta ner.

Då andra partier ofta saknar den insikten, eller kanske till och med utnyttjar könsmaktsordningen till sin fördel, vilar ansvaret tungt på oss. Det är självklart att makten fördelas formellt genom att minst 50 procent av uppdragen ska besättas av kvinnor inom Vänsterpartiet. Det är också viktigt att när maktpositioner fördelas så att det blir en maktfördelning där man också fördelar de tyngre uppdragen utifrån dessa principer.

Det är också viktigt att se och förstå att vi inte når fram till en jämställd maktfördelning med att vi fördelar uppdrag. Vi måste hela tiden granska oss och ha en levande diskussion om hur arbetet ser ut i realiteten och om det uppstår maktstrukturer som stänger ute kvinnor från deltagande och beslutsfattande.

Att regera tillsammans

Att regera tillsammans med andra partier är oftast ett måste för att kunna få igenom delar av vår politik. Det är ett arbete som ofta fungerar bra, men ibland gnisslar samarbeten och det känns svårt. En nyckelfaktor är att komma överens om reglerna för samarbetet.

En viktig fråga att komma överens om är att bestämma vem som företräder politiken. Detta kan ni göra på olika sätt. Men om ni inte kommer överens om detta så kommer det med största sannolikhet bli det största partiet i samarbetet som nästan alltid får företräda och få massmedial uppmärksamhet för allt som sker.

Det är också viktigt att komma överens om vad ni gör när ni inte är överens. Har enskilda partier veto mot beslut? Vad händer om ni sitter i en majoritet där något av partierna vill göra upp med oppositionen? Vad som är rätt eller fel är svårt att säga och det finns många lösningar. Det viktiga är att ni har diskuterat och beslutat hur ni ska förhålla er till detta.

I ett politiskt samarbete kan det också vara viktigt att bestämma vem som ”äger” en fråga. Har Vänsterpartiet drivit en fråga kan det vara rimligt att det också framgår att det just har varit Vänsterpartiet som drivit denna. Ha en diskussion och kom överens med era samarbetspartier hur ni hanterar denna konflikt mellan det som är gemensam politik och det som är partiernas egna förslag.

Ta initiativet

När ni har en färdig plan för vad ni vill göra och hur ni ska prioritera ert arbete så kan ni ta initiativet. Den som har initiativet efter ett val, inom ett politiskt område eller i ett samarbete har större möjlighet att styra över vad samtalen och förhandlingarna ska handla om. Vänta inte på att någon annan ska bestämma ramarna för ert samarbete efter valet. Se till att ni är de som kallar till möte på ert kontor eller i er lokal. Detta kan verka banalt men har betydelse för hur samarbetet ska se ut i framtiden. Är det något annat parti som kallar till möten om viktiga diskussioner eller är det ni själva? När man etablerat en relation så formas den väldigt mycket av den första tiden tillsammans. Var därför på offensiven. Var inte blyga. Visa att ni vill och kan detta med att bestämma.

Det är också viktigt att visa att det är ni som politiker som bestämmer över dagordningen i nämnden eller styrelsen. Förlita er inte på att tjänstemännen ska driva på politiken eller utvecklingen åt er. Det är bara ni själva som kan garantera att politiken får ett genomslag i verkligheten. Tjänstemannaorganisationens uppgift är att utifrån politiska prioriteringar om vad som ska göras bistå med professionell kunskap om hur det ska göras. Självklart lyssnar kloka politiker på professionernas eventuella invändningar, vare sig de är av ekonomisk, teknisk eller juridisk karaktär. Men till syvende och sist har i en demokrati alltid politiken tolkningsföreträde. En makt som självklart ska hanteras med allvar och respekt.

Sök makten och positionerna

Makten i kommuner och landsting följer allt som oftast med poster. Därför är det viktigt att förstå att ju tyngre post ni kan få, desto större möjlighet har ni till politiskt inflytande.

Det är också viktigt med benämningarna. Det är rimligt att den som har ett arvode för politisk tid kallas kommunalråd. Det är fler som lyssnar på ett kommunalråd än en gruppleddare. Det markerar också att ni i majoriteten agerar på en jämlik nivå där titlarna är jämförbara.

Titlar har i sig inte ett egenvärde. Men underskatta aldrig deras verkliga värde i form av att ni kan använda dem för att driva igenom politiken, att förändra samhället. Det handlar inte om personlig strävan efter positioner utan vår möjlighet att som kollektiv, som parti, tillskansa oss bästa möjliga position för att driva igenom vår politik.

Skapa en förtroendekultur

Makt är och har varit komplicerat i Vänsterpartiet. Vi behöver en förtroendekultur där vi litar på varandra. Att vara den som är utsedd att leda partiets arbete i en kommun eller i en nämnd är svårt. Det är en utmaning. I den positionen har man möjlighet att uträtta bra saker och ibland kanske man misslyckas med någonting. Det som dock är viktigt för vårt parti är att våga ha förtroende för varandra. Att ge mandat till personer att faktiskt arbeta på för att driva igenom Vänsterpartiets politik.

Skapa också strukturer för ett gemensamt kollektivt arbete. Den som står längst fram och företräder partiet behöver ofta stöd och hjälp. Se till att arbeta tillsammans men använd er av en företrädare som får representera partiet och bli partiets ansikte utåt. Man ska inte underskatta behovet av att skapa kända ansikten för partiet. Det är inget mål i sig utan ett medel för att skapa förtroende för partiet och vår politik.

Våra demokratiska strukturer med en bred förankring bland medlemmar och i fullmäktigegrupper är självklar. Det är något som måste värnas och utvecklas. Men vi måste också se att varje fråga i en kommun inte kan beslutas på medlemsmöten eller ens gruppmöten. Ibland beroende på att tiden helt enkelt inte räcker till, ibland för att frågornas komplexitet är så stor att det inte finns en rimlig möjlighet för alla att sätta sig in i dem. Vi måste lita på att våra företrädare gör ett bra jobb och att de följer partiets politiska linje. Medlemsmöten och gruppmöten är inte kontrollstationer för att se om någon gör rätt eller fel utan det ska helst vara möten som diskuterar vilken konkret politik vi ska utveckla och driva. Inte reviderande utan planerande för framtiden och staka ut den inriktning som det sedan åligger alla förtroendevalda att efter bästa förmåga konkretisera.

För att undvika onödiga diskussioner och konflikter kring detta är det bra att ni tidigt lyfter denna fråga i er partiförening och bestämmer er för var och när olika beslut ska fattas. Detaljreglera dock inte utan våga lita på varandra.

Ta åt er äran, tala om att ni är bra

Vänsterpartiet genomför många bra saker som förändrar verkligheten när vi regerar. Vi är inte alltid så bra att tala om att det är vi som genomför någonting. Vi tar alldeles för sällan på oss äran för det som sker. Vi måste bli bättre på detta. Varför ska medborgarna rösta på oss och ge oss makt i framtiden om de inte kan se att vi faktiskt förvaltar deras förtroende genom att driva en progressiv politik? Vänsterpartister är duktiga på det vi gör. Det måste vi tala om.

Vi behöver också bli bättre att ta åt oss äran för sådant som vi själva kanske inte är direkt ansvariga för. Om vi ansvarar för äldreomsorgen i en kommun så är allt bra som sker vår förtjänst på ett eller annat sätt. Om en verksamhet har gjort något extra bra är det vi som ska finnas där och prata med personalen och visa upp det bra som sker. Tänk att det är på samma sätt som när någonting går fel i en verksamhet. Då blir ni, i massmedia och våra politiska motståndares ögon, genast ansvariga för det inträffade även om ni inte alls haft med det att göra. Vänd på detta och ta åt er äran för allt bra istället.

Utvärdera och följ upp

För att en organisation ska utvecklas, förbättras och växa krävs det att man ständigt utvärderar och följer upp det som ni gjort. Detsamma gäller såklart ert maktutövande. Se till att ni minst en gång om året samlar alla förtroendevalda, styrelsen eller ett medlemsmöte där ni grundligt diskuterar vad har ni fått igenom för politik, hur fungerar det interna arbetet i partiet och hur är det med samarbetet med de andra partierna. Konstruktiva diskussioner och grundliga genomgångar där ni följer upp det som ni planerat sedan tidigare ger er en god möjlighet att se om ni är framgångsrika i ert politiska arbete eller inte.

Upplever ni att ert arbete inte ger önskat resultat behöver ni vidta åtgärder. Fundera över varför det inte fungerar och ta fram en plan för att ändra situationen.

Fungerar arbetet däremot bra och ni ser att ni får igenom er politik och det sker förändringar. Då är det dags att höja ambitionerna. Arbeta fram nya mer långtgående krav. Politiken är till för att förflyttas.

Vinn valet

Det bästa sättet för er att ta makt och få möjlighet att förändra verkligheten är att vinna valet i er kommun. All er planering, utbildning och förberedelse kommer att lyckas allra bäst om ni gör en riktigt framgångsrik valrörelse. Ju fler röster vi får desto större möjlighet till makt har vi. Det är en självklarhet som vi absolut inte får glömma. Denna korta skrift vill bara peka på möjligheten att faktiskt använda vår fulla potential för att göra er kommun eller landstinget till en rättvisare och mer jämställd plats att leva på.

